СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
РІК XLIX. Ч. 42. Джерзі Сити, Н. Дж., понеділок, 24-го лютого 1941. No. 42. Jersey City, N. J., Monday, February 24, 1941. VOL. XLIX.
ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. 4-0807. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

ОПІР УЧИТЕЛІВ-КОМУНІСТІВ

НЮ ЙОРК. — Учительська юнія „Тічерс Каледжу", який дослідний стейтовий комітет закинув комунізм і зажадав від неї спису своїх членів, таки відмовляється дати цей спис. Юнія рішила боротись до кінця. Тепер свою боротьбу вона переносить на терен найвищого суду, шукаючи в ньому охорони. Юнія каже, що в тій справі замішані основні засади, застережені конституцією, як свобода організування, прилюдних сходин і висказування своєї думки.

ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ.

НЮ ЙОРК. — Інститут для провірки пропаганди подав до відома, що по деяких американських школах, що мають разом один міліон дітей, впроваджено методу навчання, яка каже дітям дивитись критичними очима на ріжні справи і не приймати їх „на слово" від старших. Завданням цього критичного виховання є першусього поборювати односторонню пропаганду і вчити дітей мати в ріжних справах свій власний осуд. Це навчання дало дотепер великі успіхи. Діти, виховані в дусі здорового скептицизму скорше умово дозрівають.

ПЕРЕСТОРОГА ПЕРЕД НАЛЕТАМИ.

СЕЙНТ ЛУЇС. — Перед зібранням посадників нюйорський посадник Ля Ґвардія сказав, що американські міста, зокрема ті, що положені недалеко берегів, повинні вже тепер подумати про протилетунські сховки й оборони. Ля Ґвардія заявив, що він не ширить переполоху, але є реалістом. Він уважає, що є лиш 3% можливости, що ці міри придадуться, а 97% промовляє за те, що налетів нема чого боятись. Але навіть тих трьох відсотків американські міста не сміють занедбувати й ігнорувати, говорив він.

ПСИХОЛЬОҐІЯ — ГОЛОВНА ЗБРОЯ.

НЮ ЙОРК. — На зїзді психіятрів, що отсе відбувається в Ню Йорку, приявні стверджували, що найголовнішою зброєю в цій війні таки буде стан душі — витревалість, опанування почуваннями, бажання перемоги. Франція була морально розточена, як її застукала війна і тому вона так легко улягла. Англію війна застала морально здоровою, хоч мілітарно менше приготовану, ніж Франція. Тому Анґлія далі стоїть. Щоб осягнути рівновагу духа і моральну відпорність, говорили психіятри, треба повести відповідне виховання серед людей, а також старатись так упорядкувати суспільний лад, щоб люди не були неспокійні за своє завтра. Неспокій, непевність, підкопує мораль. Демократія мусить взяти ці справи під уваґу, коли хоче побороти тоталітарні диктатури, говорили вони.

НАЦІ ВІДКЛИКАЮТЬ ПРОПОЗИЦІЮ.

НЮ ЙОРК. — Націстична радіо висильня, призначена для пропаґанди серед американців, тепер відкликала свою пропозицію, щоб американські громадяни посилали на кошт Німеччини телеґрафічні запити до згаданої радіової висильні з замітками і бажаннями, що американці хотілиб з Німеччини чути? З Америки справді поплило багато таких депеш, серед яких були глумливого змісту. Один запитував, коли націстична радієва висильня розішле вістки про похорон Гітлера? Інші були поважні. Націстична висильня сказала, що наперед мусить відповісти дотеперішні запити, а опісля знов відновить свою пропозицію.

НЕ БУДЕ БЕЗПОДАТКОВИХ БОНДІВ.

ВАШИНҐТОН. — Департамент стейту заявив, що відтепер департамент буде видавати лиш такі бонди, й вартісні папери, які підлягатимуть оподаткуванні на рівні з іншим приватним майном.

ФЛЬОТА ДЛЯ ПЕРЕВОЗУ.

ВАШИНҐТОН. — Воєнна фльота перебрала під свій заряд пасажирський корабель „Вашинґтон", щоб зачислити його до інших кораблів, які мають перевозити армію і зброю. Таких кораблів фльота вже має 14 і вони всилі наразі перевезти 40,000 вояків.

Воєнна фльота також одержала від фабрик сто моторових лодок, потрібних для висаджування з великих кораблів на сушу, вояків і воєнні машини, серед них повзи.

„ДОБЛЮ ПІ ЕЙ" ЗМЕНШАЄТЬСЯ.

НЮ ЙОРК. — Нюйорський відділ „Доблю Пі Ей" до кінця цього місяця зменшиться на 11,000 осіб. А то тому, що багато робітників відходить до приватного промислу, а на їх місце годі стільки дістати з „релїфного" департаменту.

ЧУЖА ПОЧТОВА ПРОПАҐАНДА.

ВАШИНҐТОН. — В американських почтах лежить нині 15 тон ріжної політичної пропаґанди з Німеччини, Советів і Японії. Почта не знає, що з тим зробити і та справа опинилась аж у конгресі. Правдоподібно, що конгрес звелить цеї пропаґанди не доручати адресатам.

ВИСИЛКА ЛІТАКІВ НА ДАЛЕКИЙ СХІД

Сенатський комітет військових справ мав тайне засідання, з якого лиш деякі вістки вийшли на верх. На тім засіданні шеф штабу американської армії, ген. Маршал, заявив, що армія висилає на Далекий Схід, на свої бази, певну скількість боєвих літаків. Число літаків задержано в тайні. Ген. Маршал мав також сказати, що положення на Далекім Сході є критичне. Після всякої правдоподібности це Німеччина натискає на Японію, щоб та розпочала війну з Америкою, щоб у той спосіб спутати всю енергію Америки з Японією, а відпружити її на европейськім фронті.

Новий японський амбасадор, адмірал Кічісабуро Номурі, який на вступі до Америки заявив, що має миролюбні заміри, тепер сам стверджує, що ситуація досить грізна. Він каже, що в Америці є неприхильне наставлення до замирення. Головно в останніх часах те наставлення погіршилось. Тому він вичікує ще деякий час зо своїми миролюбними пропозиціями. Та дехто каже, що його пропозиції обхоплюють тільки менше важні справи, а цілком не порушують основних.

ЗМІНИ В ПРОВОДІ КАМПАНІЇ ЗБРОЄННЯ

Президент Рузвелт назначив Геріго Гопкінса головою „комітету плянування продукції". Цілий той комітет буде складатись з девятьох членів. Серед інших названо також тих: С. Р. Фулер, бизнесмен; адмірал В. Г. Стендлі; генерал Дж. Г. Берус; Дж. В. Міні, секретар А. Ф. П.; Дж. Б. Карей, секретар К. П. О.; Джан Прат, бизнесмен; Ф. І. Левіс, бизнесмен і Р. Е. Догерті, професор технольоґічного інституту.

Цей новий комітет буде співпрацювати з ОРМ (офіс оф продокшен менеджмент), якого головою є Вилйем Кнудсен. Але завданням цього новоствореного комітету буде не лиш теперішне плянування, яке має на ціли переве-сти кампанію зброєння, але також будуче, яке наступить по кампанії зброєння. Цей комітет буде мати нагляд над цілим економічним життям Америки і буде укладати пляни на далеку мету.

СЕНАТОР РЕЙНОЛДС ДОБАЧУЄ ВІЙНУ

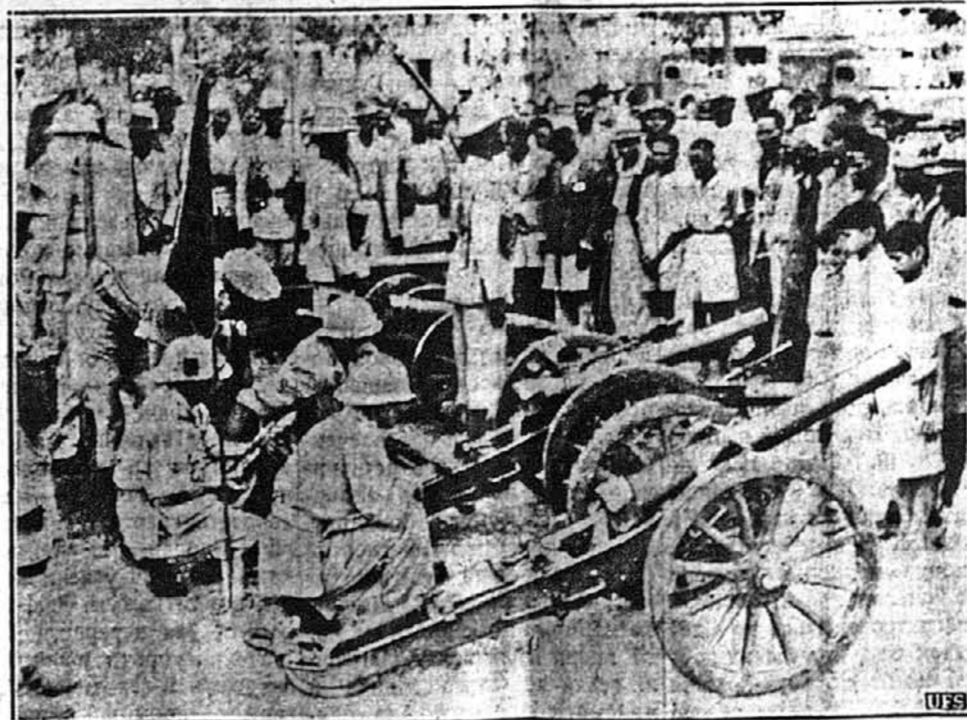
Сенатор Рейнольдс в сенаті заявив, що ухвалення законопроекту ч. 1776 потягне за собою війну. Подібне сказали сенатори Ґвілер і Най минулого четверга на зібранню в Тавн Гол в Ню Йорку.

НОВІ ВОЄННІ ПЛЯНИ БРИТАНІЇ В АФРИЦІ Й НА СЕРЕДЗЕМНОМУ МОРІ

Коли Антоні Іден, британський міністер заграничних справ, відвідав недавно Африку, то припускали, що зайде там щось важного. І дійсно так сталося. Зачалася британська офензива, яка скінчилася великою італійською погромою в Лібії. Тепер британці горою майже у всіх італійсько-африканських кольоніях. Сомалі є вже так як втрачена для Італії. В Етіопії повстання, які допомагають британським воєнним операціям. Значить, що всьо в порядку. Колиж в такому часі відвідує Африку знову Іден, і то в товаристві сера Джана Діла, шефа Ґенерального Імперіяльного Штабу, то можна надіятись, що знову станеться щось важне. І то, очевидно, на воєнному полі. Кажуть, що дужеможливо, що нові події розіграються на Середземному морі, або на европейському континенті.. Дуже важне тут є ще те, що британці зачали фортифікувати малий грецький остров Лемнос, що лежить на Еґейському морі, недалеко грецької пристані Сальоніки, куди, по всякій певности, буде спрямований німецький напад на Грецію. Очевидно, що ніхто покищо не знає, де зачнеться нова весняна кампанія, але видно, що Британія готується на всі можливі випадки.

НІМЕЦЬКІ „МАНЕВРИ" НА ДУНАЮ

На Дунаю, що ділить Румунію від Болгарії, здержано всякий рух, бо ніби відбуваються німецькі військові маневри. У звязку з тим вже побудовано у трьох місцях три великі понтонові мости, якими можна перевозити військо з румунського боку до Болгарії. Ті мости вже випробовано, бо вже їхали через них тягарові автомобілі й повзи. Також на болгарську сторону перейшло вже кілька сот технічних німецьких військових сил, що були заняті будовою понтонів. Ніхто не сумнівається в те, що це не має нічого спільного з маневрами. Це є підготовка до німецького наступу на Грецію через Болгарію. Припускають, що на той наступ не треба буде вже довго ждати. Він готов зачатись за яких 10 днів. Наразі німці ведуть ще далі „війну нервів", щоб зломити грецьку мораль.



ВОЄННА ДОБИЧА.—Перед міським ратушем у Найробі, столиці британської кольонії Кенії в Східній Африці, виставлено гармати, добуті британськими військами від італійців у італійській кольонії Сомаліленд. Як видно зо світлини, й тубильці проявляють зацікавлення добичею.

СТАЛІН ПІДДАЄТЬСЯ ГІТЛЕРОВИ ЧЕРЕЗ УКРАЇНУ, КАЖУТЬ В ЛОНДОНІ

ЛОНДОН. — Кореспонденти нюйорських ґазет доносять з Лондону, що їх поінформовано з дуже достовірного, невтрального, дипльоматичного джерела, що Совети заключили з Німеччиною тайний договір у справі Балкану. Той договір іде так далеко, що Совети не будуть мішатись у німецькі справи на Балкані навіть в такому разі, якби Гітлер зявився над Дарданелями та пішов проти Туреччини в напрямі Суезького каналу. Далі кажеться, що ті відомости подав невтральний дипльомат, що щойно прибув просто з Москви. Він каже, що Сталін дав Гітлерови вільну руку щодо всіх дальших воєнних потягнень, та щодо цього нема найменшого сумніву. Згаданий дипльомат виясняє це тим, що Сталін є реальний політик і як такий знає краще інших, що Совети не є в силі опертись Німеччині, колиб вона захотіла напасти на Україну. Совети вправді мають велику масу війська, але є позаду на всіх інших воєнних ділянках. Їх артилерія перестаріла. Навіть літаки не дорівнюють німецьким. А транспорт цілком донічого. Значить, що в такому положенню не можливо думати про модерну, механізовану війну з такою силою як Німеччина. Принаймні тепер, коли ще Німеччина не вичерпана зо сил. Отже так є, що якоїб думки не був Сталін, то він далі стоятиме вірно при Німеччині й не відважиться спротивитись Гітлерови, бо знає, що якби не було зле з Німеччиною та якби Британія її не притискала, то всеще Гітлер буде доволі сильний, щоб счинити „бліцкріґ" проти Советів і їх вигнати принаймні з України і Кавказу, про що йому найбільше ходить. Отже, каже згаданий невтральний дипльомат, прямо смішно думати, щоби було можна відірвати Сталіна від Гітлера. Навпаки, Сталін буде робити все можливе, щоб не наразити собі Гітлера і виконуватиме зобовязання, переняті торговельним договором, в такий спосіб, що буде давати Німеччині навіть те, чого так дуже потребує його власна армія. Ось це поступовання Сталіна треба собі толкувати в першу чергу безсиллям Советів. Так є, що Совети не мають сили видержати удару більшої потуги.

ХИТРУНСТВО — ОДИНОКА ЗБРОЯ СОВЄТІВ.

ШАНГАЙ. — Тут є такої думки, що японські тверезі голови, головно бизнесмени, є рішучо проти війни Японії з Великою Британією і Злученими Державами. Кажуть, що японці мають досить „воєнної авантури" в Китаю. Та, як подає американський кореспондент Доґлес Робертсон, японські вищі військові кола є за таку війну, якщо таким способом можна поширити японські впливи і здобути нові ринки. Вони вважають, що тепер є до того нагода, бо Британія занята в Европі. Та цікаве є становище Советів, що свідомі замірів Японії. І, очевидно, знають, чому саме тепер Японія хотілаб заключити з Советами договір. Ось тому Совети, користаючи з ситуації, виставляють Японії свої домагання. І то такі, яких здійснення вони не моглиб в іншім випадку ніяк надіятись. Домагаються звороту полудневого Сахаліну, зменшення риболовних японських привілеїв та контролі над Східньо-китайською залізничою лінією. З другого боку Совети роблять миле око до Сіяму, користаючи з того, що він у клопоті й готов бути втягнений у війну. Советська політика, як видно, змагає до того, щоб користати з моменту і тягнути всі зиски з кожного, що є в хвилевій біді чи потребі.

ЯПОНІЯ ДАЛІ ВІДГРОЖУЄТЬСЯ.

ТОКІЙО. — Японський міністер заграничних справ Мацуока каже, що Японія возьметься за „протиміри" супроти британських військових посилень на полудні в Азії, зокрема на Маляйськім півострові. Разом з тим, як доносять, Японія переносить з Формози більші частини війська ближче Маляйського півострова і Сінґапору.

ЦІКАВІ ТУРЕЦЬКІ ЗАЯВИ.

ІСТАНБУЛ. — Турецька преса сильно підкреслює, що Туреччина стоїть далі при Анґлії. При тому розписується широко про геройства британського населення та про британські перемоги. Далі пишеться й те, що Туреччина має вільну руку, та що вона може, як захоче, розпочати воєнні кроки кожної хвилини, як тільки німецьке військо ввійде до Болгарії. Те саме кажуть і урядові кола та заявляють, що договір Туреччини з Болгарією повстав з ініціятиви Туреччини, а не Німеччини.

"SVOBODA" (UKRAINIAN DAILY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Письменний текст оголошення має бути в адміністрації 48 годин перед появою числа, в котрім оголошуючий хоче мати своє оголошення.

За оголошення редакція не відповідає.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 4-0807

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

ВИРІШАТЬ: УКРАЇНА Й УКРАЇНЦІ!

Ті, що почувають себе до звязку з українською кровю, деб вони не жили, змагали і далі змагають допомогти українському народови в Европі визволитись зпід ворожих окупацій. І то допомагають головно тим, що стараються здобути симпатії світа для визвольних змагань України. Це таке природне й зрозуміле явище, що нема потреби його вияснити. Зате треба вияснити тим, що ось так допомагають, що є справжньою допомогою українській справі. Очевидно, що маємо тут на приміті в першу чергу зорганізовану, ширшу допомогу, себто такі голоси, що є репрезентативними і авторитетними, хоч це можна віднести і до інших випадків. На ту тему заговорив канадійський „Новий Шлях" і його статтю передруковуємо на іншому місці, зазначуючи, що порушені там думки є важні й такі, над якими треба застановлятись і нам в Америці.

Поза Україною мало є тепер таких держав, де можнаб боронити українську справу так, як цього вимагав би справедливий інтерес українського народу. Та проте так є, що поза Україною є ще краща нагода боронити згаданий інтерес ніж в самій Україні, ніж на самих українських землях. Якби це дивоглядно не виходило, але так є, бо за оборону справжних українських прав в Україні саджають у тюрми чи вбивають, чого в чужих землях нема. Але саме та гідність, з якою гинуть українські люде в Україні за оборону українських інтересів, повинна заставити всіх тих, що поза Україною бажають Україні дійсно допомогти, щоб вони клали натиск на ту повну посвяти боротьбу, яка одинока остаточно заважить. В Україні гинули українці від століть в боротьбі з ворогами її незалежности, чи як жертви живого протесту проти поневолення і гноблення української нації. Вони гинутимуть ще й далі. І то з тою, перебраною від батьків, вірою, що Україна [illegible] тільки своїми жертвами, своїм трудом і своєю посвятою. Не інакше можуть і повинні розуміти справу визволення України теж і ті, що поза Україною хотілиб їй послужити. Український нарід пережив ріжні міжнародні орієнтації й конюнктури, з яких, як знаємо, одна була гірша другої. Усі вони намагались виключати українську справу з міжнародного дипльоматичного стола, або її коштом вирівнувати ріжні непорозуміння чи імперіялістичні забагання. Українці пережили не так давно період чудових кличів і знають, чим вони закінчились для українського народу по першій світовій війні. Тому не виключають, що й тепер подібне може знову повторитись, та що насильство й грабіж можуть заважити і при „новім порядку" Европи. Та в такому разі „новий порядок" буде тільки зародком „нової трагедії" не тільки українського народу, але й цілої Европи чи світа, бо український нарід ніяк не погодиться з „порядком", в якому нема вільної України. Для нього кожний такий „новий порядок" без вільної України буде тільки „новим насильством", якого він ніколи не визнасть і який він буде валити. Ось і це треба передавати світови, як актуальне для всіх тих, що підходять до таких справ — з розумом.

НІМЕЦЬКО-МОСКОВСЬКЕ СПІВРОБІТНИЦТВО

Дня 10. січня підписано в Москві німецько - московську умову відносно товарового руху поміж обома державами, перенесення населення окупованих територій та вирівнання кордонів.

Преса держав „осі", а спеціяльно німецька, розписується з найбільшим одушевленням про господарське і політичне значіння нової умови, зазначуючи, що вона передбачає виміну товарів на міліярди марок. Але одушевлення це в значній мірі очевидно штучне. Перед усім, не подано ніяких чисельних відомостей про ті „величезні маси збіжжя", які має постачити московський уряд. Як він постачав і постачатиме в дійсності видно, хочби з прикладу Румунії, яка не довозила до Німеччини навіть половини умовленої кількости нафти, поки німці не перевели фактичну її окупацію. З огляду на те, що умову зроблено на 18 місяців, обчислення відносно майбутнього урожаю можуть бути лише дуже приблизні. Коли німецька преса говорить про дуже добрий врожай минулого року в усіх частинах СССР, то вона показує себе навіть більш оптимістичною ніж сама совєтська преса, яка говорить лише про загально добрий урожай. Він має ніби виносити 7 міліярдів пудів, але очевидно лише тому, що Сталін наказав осягти від 7 до 8 міліярдів пудів. Вартість совєтських обчислень зібраного збіжжя, які переводиться ще тоді, коли збіжжя перебуває на полі, загально відома. Але навіть після цих обчислень втрачається що року в часі жнив та транспорту принаймні 15% цілого врожаю. Але навіть колиб й зібрано справді 7 міліярдів, то й тоді це булоб менше на особу населення ніж в старій Росії перед вибухом світової війни, коли збіралося приблизно 5.5 міліярдів при 120 міліонах населення, тепер його ніби то є 170 міліонів. До тогож кількість інших засобів поживи в царські часи була без порівнання більша ніж в большевицькі.

Фактом є, що вивіз збіжжя з СССР перед сучасною війною був дуже незначний. Збільшення совєтського експорту тепер має бути получено з тим більшими труднощами, що московський уряд мусить тримати змобілізованою значну частину червоної армії, яку годується краще ніж селян чи робітників, до тогож засобами поживи, які лекше перевозити і які витримують морози, отже не бараболею і капустою, а мясом, товщем і мясом. Для потреб же червоної армії розпочав московський уряд перед роком на велику скалю годівлю великої і дрібної худоби по колхозах, головно в Україні, щоб у війні, яку проектує розпочати Москва у слушний час, не лишились большевицькі „вояки" не лише без чобіт, а й без поживи. Для большевицької худоби відбиралося вже хліб від українського селянства. І колиб тепер московський уряд постачав навіть поважну частину тих „величезних мас збіжжя", про які мріє німецька преса, то це викликалоб справжню голодову катастрофу в СССР, а перед усім в його чужонаціональних республиках. Та положення таке, що Московщина мусить скріплювати Німеччину, постачати їй те, чого навіть самій червоній армії бракує. Ось так хоче Кремль окупитись від Німеччини, надіючись, що великі потуги [illegible] взаємно винищать, та що тоді прийде черга на Совети.

К. В.

ЩЕ НА ТЕМУ „УКРАЇНА Й ЧУЖИНА"

Коли в березні 1923 року Рада амбасадорів признала Польщі загарбані українські землі, українці у Львові влаштували масову демонстрацію коло катедри святого Юра, протестуючи проти того несправедливого рішення. Заки польська поліція багнетами й прикладами крісів встигла розігнати демонстрантів, промовляв наш старенький політик і громадський діяч Юліян Романчук. Між іншим він сказав: „Ще один болючий удар по нас... Одначе ви затямте, що всі такі удари ми дістаємо тому, що наша земля простора й багата, а наш народ многоміліоновий і найкультурніший в цій частині Европи. Не падайте в розпуку, перемога прийде! Затямте, що наше право осягнемо тоді, як ми будемо такі сильні духом, як ми великі числом. Наша тепершня зброя: витревалість, невгнутість, відвага й самопосвята — нею переможемо!"

Велика справа.

Пишучи про міжнародню політику та справу української державности ми також завжди підкреслювали, що українська держава не може повстати так легко й скоро, як пр. повстала була по минулій світовій війні держава литовська, латишська, естонська чи навіть польська — за одним почерком сильних світу цього. Згадана заява старого українського діяча була дуже правильна й слушна. Лекше створити малу державу, що служила би комусь за тимчасову барієру чи буфор, як велику багатоміліонову, природну, сильну, самовистарчальну й повноправну в повному розумінні українську державу. Одначе хіба український народ хотів би якої своєї маленької держави, після того, як побачив, як коротке й нещасне життя таких державок та який скоропостижний і трагічний їхній кінець?

Ще раз підкреслюємо, що справа української державности — це не лише справа великого народу, а й справа цілковитої перебудови европейського сходу. Це справа усунення Росії з провідної позиції, а заняття тієї позиції Україною.

Чи це невиясноє, чому міжнародні політичні чинники бояться українську справу брати так відважно, як пр. литовську, чеську, польську, бельгійську, голяндську й т. д.? Чи це не показує, чому ті чинники так говорять про европейський схід, якби там не було 50-міліонового, культурного українського народу, який віками змагається за відновлення своєї державности?

Заговорять про Україну.

Чи вони коли відважуться заговорити про українську державність, чи віднесуться коли прихильно й щиро та правильно до українських визвольних стремлінь і змагань? Певно, що така хвиля прийде. Одначе вона прийде аж тоді, як український народ стане такий сильний духом, відвагою, витревалістю, невгнутістю й самопосвятою, як великий він є числом!

Треба нам собі раз назавжди накарбувати в памяті, що не міжнародні ускладнення й події поза Україною можуть мати вирішний вплив на заіснування української соборної держави, а події в Україні, творені українським народом, можуть довести до створення такої держави та мати вплив на кожночасне укладання міжнародньої політики.

Пощож у такому разі дурити себе та окруження надіями, що якісь міжнародні чинники можуть визволити Україну з неволі та зробити її вільною державою? Пощо обурюватися чи нарікати, що, наприклад, сьогодні великі державні мужі багато говорять про віднову 4 держав маленьких европейських народів, а не говорять нічого про віднову держави великого українського народу? Вонож покищо інакше не може бути!

Український народ упродовж десяток років розвиває в собі ті душевні прикмети, які приносять остаточну перемогу, а це: витревалість, невгнутість, відвагу й самопосвяту. Цей розвиток відбувається й тепер, він не переривається. Отже нічого боятися за будуче України. Вона своїми чинами вкінці таки спонукає світ заговорити про неї та прихильно й справедливо трактувати її.

Краще мовчати, як нарікати.

А ті українці, які десь на чужині нарікають, що та чужина не хоче слушно й гідно трактувати визвольної справи України, краще зроблять, як замовкнуть! Бо тим нариканням вони тільки шкодять українській справі. Чужина може дістати переконання, що то не ті українські нарікали на чужині недорослі до розуміння державної й міждержавної політики, а що не доріс до того весь український народ.

Говорячи державною мовою скажемо:

Кожний українець поза межами України, якому українська справа не байдужа, повинен передусім тямити, що він не є урядом, а тільки в найліпшому випадку амбасадором України — це значить, що він не може нічого такого в українській справі робити, чого Україна не хоче. А Україна не хоче, щоб українці на чужині були нещирі до тієї чужини ізза української справи; вона не хоче, щоби чужина думала, що український народ безсильний та що жебрає рятунку від якої чужої потуги; вона не хоче, щоб українець на чужині понижувався, кривив душею, плямив український національний характер „ради визволення України" при помочі чужини; вона не хоче, щоб хтобудь із українців на чужині самочинно викривлював чи нехтував перед чужиною український визвольний принцип „Наша сила в нас самих!"

Зате вона хоче, щоби активний українець на чужині був в очах чужинців представником, віддзеркаленням чесноти і високої культури багатоміліонового українського народу. Хоче, щоб він був для чужих прикладом доброго й розумного громадянства, що шанує своє й себе та чуже й чужих, що розуміє й виконує громадські обовязки супроти краю, в якому живе і вміє покористуватися правами, які в заміну від того краю дістає. Хоче, щоб активний українець обороняв завжди українське імя та всеукраїнську визвольну справу перед наклепами й плюгавленням зо сторони явних і замаскованих ворогів України — правдивим представлянням справи чужим чинникам.

Коли так поступатиме активний українець на чужині в цей час — то його обовязки супроти України та її визвольної справи будуть вповні виконані. За решту не треба турбуватися! Україна думає й діє для свого визволення! А українці поза Україною повинні затримати національну й особисту гідність і не попадати в зневіру. („Н. Шлях").



НА СПЕЦІЯЛЬНУ МІСІЮ. — Д-р Джеймс Конант (направо) президент Гарвардського університету, має незабаром вихати до Лондону в спеціяльній науковій місії для президента Рузвелта. З ним Фредрик Говде, його асистент.

ЮЛІЯН ТАРНОВИЧ.

ІСТОРІЯ ЛЕМКІВЩИНИ

(24)

Панщизняні часи та початок шкільництва.

З актів XV. віку видно, що скрізь існувала вже панщина. Матеріяли з люстрацій показують, що розмір панщини протягом XVI. століття постійно зростав.

Говорячи про панщизняні повинности, треба мати на увазі певну ріжницю, що існувала в практиці сіл, які були осаджені на німецькім праві і на волоськім.

В основі устрою сіл, осаджених на німецькім праві, лежав устрій міст з німецьким правом, тільки, що він тут був простіший. Осадник німець або поляк, заплатив певну суму владі або панові та засновував на певнім місці село. Він сам діставав привілей на те, щоби бути дідичним війтом у тому селі та побирати з його певні доходи. Війти ставали наче другими дідичами: старшиною села і посередниками між селом і паном, деколи також і суддями. Села, осаджені на німецькім праві, платили власникові землі тільки чинш. Але вже в другій половині XVI. століття ця ріжниця заникає.

Села волоського права існували в Галичині, другі українські землі цього не мали. Це право занесено з Угорщини, з Молдавії та Семигороду, де така форма знана вже з кінця XII. віку. Найстарша документальна вістка, про осаду на волоськім праві в Галичині, походить з 1378 р. Осадчий (на Угорщині званий „кнез") за певну суму грошей діставав привілей осадити село і бути в ньому дідичним старшиною. Війт діставав певний шматок ґрунту, одну третину чиншів, данин і судових доходів, право поставити млин, іноді й право на певну панщину селян.

Професор Р. Кайндль каже, що ідея волоського права позичена у німецького права. Головна ріжниця полягала у тому, що осадці на волоськім праві були переважно українці та мали своїх селян „судити своїм українським правом"; і тут було найменше визисків.

Грушевський пояснює, що хоч були такі привілеї та права, одначе подекуди пани вводили панщину та вимагали вже щоденної панщизняної праці. Також в йогож „Джерелах" т. III. Львів 1900 — про **„Економічне становище селян в Сяніцькім старостві в середині XVI. віку"** читаємо, що поруч панщини існували ще й інші натуральні одрібки, які характеризуються по документах тим, що селяни „роблять, що (їм) скажуть", отже возять дрова з лісу, возять борошно з млина до двора, їздять з продуктами до міста і т. п. Селяни дратувалися; серед них росло глухе незадоволення. Часом вони відмовлялися виконувати некорисні для них розпорядження, не слухались самих королівських універсалів і зневажали їх. Більш активні та непокірні тікали в глибокі гори, складали банди опришків — на Гуцульщині Олекса Довбуш. Серед них наростав той настрій, що привів до отвертих вибухів в половині XVII. віку, коли в Галичині показалися козацькі полки Богдана Хмельницького.

Середина, а ще більше — друга половина XV. в. були це часи, коли під впливом попиту на збіжжя незвичайно розвивається фільваркове господарство, а для забезпечення йому безплатного робітника пани починають незвичайно підносити панщину. Селяни приватних маєтностей були безборонні супроти таких надужить своїх дідичів, бо королі і його уряди не мали права мішатися у відносини селян до свого дідича й приймати їх скарги. Але селяни з королівщин, коли їх зачепив тойже панщизняний процес, пробують знайти опіку у короля. Скарги їх на утиски державців, а особливо — на обтяження їх „незвичайними роботами", „проти привілеїв і давніх звичаїв", на заведення щоденної панщини, так що селяни „не мають ніколи відпочинку" — ці скарги стають частішими в середині десятиліттях XVI., але з половиною другої чверти XVII. в. затихають, бо селяни вповні переконалися про безпідставність цих скарг і про безсильність уряду. З 1559 р. маємо поновлену скаргу селян зі села **Рогів** на щоденну панщину, дальше цікаву збірну скаргу в 15 сіл з перемиської королівщини на незаконні роботи та нововмислені драчі й побори. Потім скарги у великій масі прокидаються з приходом на престіл кор. Генриха — втрете заносить скаргу селяни с. Рогів і Вночанки із своїми сусідами на ріжні утиски державців, що їм кажуть далі щодня робити без перерви.

Уряд, супроти панщизняних надужить в середині XVI. р. уважає нормою один день панщини на тиждень, відтак дводенну панщину тижнево. Королівські грамоти регулюють селянські обовязки, але роблячи значні уступки державцям проти давніх звичаїв, підносять панщизняну норму. Ще більший зріст панщини викликало забирання селянських ґрунтів під фільварки, чи за привілеями, скупелю, чи й силоміць. Державці мстяться на селянах за їх скарги ріжними карами й утисками, так що самі королі поручають державцям не карати селян за ці скарги (кор. Жигмонт Август*) наказує адміністраторові сяніцького старостава не обтяжати селян села Боська і Вроблика понад старий звичай, 22. липня 1548 р. Акт 97; державцеви села Врочанки наказує, аби не обтяжував селян роботами, 5. серпня 1548 р. Акт 99. і Акт 112. — щоб державець села Рогів не обтяжував селян, 5. лютого 1559 р.) — і не боронити їм удаватися зі своїми жалями до короля — „бо це одинока для них оборона". (Кор. Генрих установляє обовязки для селян села Рогів, наслідком їх скарг на старосту, 4. травня 1574 р. Акт 130, — обовязки для селян с. Врочанки, наслідком їх скарг на свого державця, 5. червня 1574. Акт. 132, державцеви м. Тирави наказує залишити кривди й утиски, на які скаржилися міщани м. Тирави, 25. травня 1574 р.). Варто ще згадати, що Жигмонд А. позволяє шл. Одрехівським осадити під річкою Вислоком село **Полаву** на волоськім праві, 20. березня 1572 р. Акт 128. Знову Микола Ціковський, сяніцький староста, потверджує священика Івана на попівстві в селі **Мощаниці**, (тепер Мощанець) за відступлення йому цього попівства від місцевого війта і за рекомендацією (порученням) громади, 18. вересня 1560 р. (Акт 113).

(Дальше буде).

*) Михайло Грушевський, Матеріяли до історії суспільно-політичних й економічних відносин Західньої України, у Львові 1906. (Королівські акти 11—152).

Потреба температури, що має понад 2,000 ступнів, щоб розтопити долото.

ЧИТАЙТЕ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ І ГАЗЕТИ БО ЧАСТЕ ЧИТАННЯ ВЕДЕ ДО ПРОСВІТИ, А ПРОСВІТА — ЦЕ СИЛА.

З ДНЯ

МАСЛО І ГАРМАТИ.

Недавно пані Рузвелт заявила, що кожний американський громадянин, що має достаточні приходи, повинен заощаджувати на купні ріжних речей, а заощаджені в той спосіб гроші вкладати в державні бонди. По війні, чи по закінченні кампанії зброєння, коли виріб воєнних речей буде непотрібний, за заощаджені в бондах гроші він буде міг купувати собі знов речі щоденної потреби. Ось у той спосіб, шляхом щадження, американська суспільність краще уможливить перепродження кампанії зброєння. А з другого боку, по війні, коли наступить загальне успокоєння і воєнні фабрики припинять працю, шляхом збільшених закупів невоєнних продуктів можна буде дати заняття тим міліонам робітників, які були затруднені при виробі гармат, повзів, літаків і т. п., а які тоді будуть без роботи.

ЯК БУЛО В НІМЕЧЧИНІ.

Америка, таке з цього виходить, нині станула перед тою самою проблемою, що Німеччина на вступі Гітлера до влади, а саме, мусить резигнувати з масла на користь гармат. Ріжниця між Німеччиною і Америкою лиш та, що Німеччина почала сама впроваджувати цю моду і нею провокувати інших, а Америка мусить ступати на цей шлях для власної оборони. Отож, ріжниця міститься у причинах, а не в самім поступованні.

Німці, щоб розбудувати свою величезну мілітарну машину, мусіли резигнувати з багатьох річей щоденної потреби. Вони мусіли резигнувати з ріжних споживчих товарів, спроваджуваних із заграниці, щоб на їх місце закупити відповідну скількість сировців для виробу воєнних артикулів. Внаслідок цього ще до війни в Німеччині було обмаль масла й інших товців. Подібне заповідає тепер в Америці пані Рузвелт.

ЧИ ПОТРІБНО ЦЬОГО?

Чи конче потрібно Америці терпіти, щоб якслід розбудувати свою армію і фльоту, а також, щоб дати іншим краям, передівсім Англії, воєнну поміч? Здається, що ні. Між Німеччиною і Америкою є велика ріжниця, коли йде про сировці і харчі.

Ось пару тижнів тому департамент хліборобства знов заповів нову хліборобську політику, яка буде оперативна на цьому, що фармері будуть обмежати виріб ріжних хліборобських продуктів, зокрема хования ріжних домашніх звірят та дробу. Уряд далі буде платити за необсяжну площу і за невиховані звірята.

В той спосіб уряд наново ствердив, що в американськім хліборобстві діють ще великі динамічні сили, які аж пруться, щоб збільшити всякі харчеві засоби. Уряд мусить придумувати натиск, щоб ті сили здушити і зменшити продукцію. Інакше ціни на хліборобські продукти впадуть катастрофально вдолину. Подібне діється з іншими сировцями, бавовною, вуглем, залізом, нафтою і т. п. Це доказ, що зовсім нема потреби резигнувати з „масла", щоб виробляти канони.

РЕЗЕРВИ ПРАЦІ.

Також нема страху, що не стане людських рук, аби використати сировці, а опісля ці сировці переробити на споживчий продукт. Тут також є величезні резерви, які аж просяться, аби їх впрягти до якогось корисного заняття. Дотепер використано лиш коло чотири міліони безробітних. А ще шість міліонів далі залишається без роботи. Ці міліони можуть прекрасно виконувати всяку зброю, не занедбуючи продуктів щоденної потреби, себто символічного „масла".

А коли б навіть американська економічна система осягнула такий ідеальний стан, про який ми поверх десять літ мріємо і справді запрягла до праці всіх людей, та усунула цілком безробіття, то ще й тоді залишається до послуг наука — винаходи. Кажуть, що тисячі, а навіть десятки тисяч прекрасних винаходів і патентів лежить нині в шафах, бо фабриканти бояться, що ті винаходи викинулиб нові тисячі безробітних на брук. Якби безробіття цілком усунено, можнаб було з чистим сумлінням примінювати ці винаходи, щоб дати людям подостатком „масла".

ПОБОРЮВАННЯ ІНФЛЯЦІЇ.

Здається, що збільшення продукція річей щоденної потреби може відограти ще й ту корисну ролю, що поборюватиме інфляційні стремління. Інфляція грошей і зріст цін наступає власне тоді, коли сума обігового гроша росте, а сума витворених продуктів стоїть на місці, або й зменшається. Тепер, коли уряд витрачує біліони грошей на зброєння, сума обігового гроша мусить зростати. З ним мусітимуть зростати ціни на щоденні продукти, коли виріб тих продуктів також пропорціяльно не збільшиться.

Звісно, що пані Рузвелт знає, що пише. Не виключене, що уряд інфляційні стремління буде контролювати збільшенням податків. Одною рукою він буде витрачати великі суми на зброєння і тим збільшувати суму обігового гроша, а другою рукою шляхом податків той гріш буде назад стягати до державної скарбниці. В той спосіб вдержить ціни на однім місці, але рівень життя готов обнизитися.

Канада витрачує нині, відносно до свого майна, величезні суми, а проте не багато чути про зріст цін. Зате там є високі податки. А секретар фінансів Дж. Ислей в парляменті заявив, що в наступнім році половину всіх канадійських доходів забере уряд на цілі війни.

КОЛИ МАГІЯ КЕРУЄ ПОЛІТИКОЮ

Пер ван Пассен, журналіст і автор книжки „Дні наших літ", в якій змальоване закулісові події европейської дипльоматії до вибуху теперішньої війни, предсказує в одному американському журналі смерть Гітлера в 1941 році. Знаючи добре внутрішні німецькі відносини, ван Пассен твердить, що німецький канцлер є крайно забобонною людиною, що вірить в астрологію (наука про звізди) нумерологію (наука про числа), пальмологію (читання з руки) та в таємничу магію. Він вірить в ріжні скриті сили. Тому з приходом його до влади астрологія та ясновидство тішаться особливою опікою в Німеччині. Також алхемія є підпирана німецьким державним скарбом.

Німецький нарід, згідно з писанням ван Пасенна, вірить в наглу смерть Гітлера. Свастика представляє для Гітлера символічний знак його доброї судьби. Відомо, що в ділянці магії, число 7 є „щасливе", а свастика є неначе дві обернені сімки. 7Х7 представляє найвищий ступінь доброї судьби. згідно з писаннями астрологів. Найближчі товариші Гітлера знають, що число 7 є його вибраним числом; він часто записується на нього, бо в його опінії 7 представляє його силу, щастя та ціле призначення.

Студенти нумерології зложили цікавий рекорд, в якому виказали, що число 7 грає велику ролю в житті Адольфа Гітлера:

Він чудом уникнув смерти 7-го жовтня 1916 р., коли ціла його сотня на фронті була зметена гураганним вогнем, а він сам був лиш легко ранений.

Сім літ пізніше, коли приставав до „Дойче Арбайтарпартай", він написав кінцевий розділ книжки „Моя Боротьба", що став його політичним євангелієм.

Він мав 42 два роки, отже 7х6, коло його партія, маючи 6,406,397 голосів, виринула в Райхстагу як одна з найбільших німецьких політичних фракцій. Останнє число тих голосів є знову 7, а сума тих чисел дає 35, отже 7х5, а число всіх гітлерівських послів в Райхстагу виносило 107, отже знову сімка на кінці. По кровавій чистці, яку перевів Гітлер на своїх партійних товаришах 30-го червня 1934 року, згинуло, за поданням самого Гітлера, 77 осіб.

Гітлер „аншлюсував" Австрію до Німеччини, коли мав 49 літ, отже 7х7, заняв Чехословаччину та Мемель, як також підписав Мінхенський пакт, коли мав 7х7 літ. Він почав війну 1-го вересня 1939 року, в 7-му році його влади, та виконував тріумфально т. зв. „польську кампанію" в 28 днях, цебто 7х4. Він признавав здачу бельгійського короля Леопольда на день 28-го травня (1940), отже знову 7х4. Він почав „французьку кампанію" 10-го травня 1940, та закінчив її перемиря 21-го (7х3) червня, що разом робить 42 днів, або 7х6.

Ці самі студенти нумерології стверджують, що ця щаслива сімка Гітлера скінчилася в семому місяці (липень), семого року його правління (1940). Та це, як бачимо не справдилося, й Гітлер дальше живе... Значить, що щось не дуже то ясне з тими сімками. Ван Пассен пише, що по липні 1940 р. Гітлер дуже змінився. Він не поводиться далі так, як сомнабуліст (чоловік, що ходить і говорить в сні). Він вагається багато, його прибічна варта зміцнена, а Берхтесгаден, його осідок, це справжня твердиня, яку моглаб здобути хіба добра армія. Часто він пересиджує сам в своему замку, задивлений в небо.

Для зовнішнього світу, Гітлер та гітлерівська Німеччина можуть представлятись всемогучими. Та для високих націстичних лідерів, головно з окруження маршала Ґерінга, судьба Німеччини є предметом великої журби. Вони, очевидно, не думають, що зо смертю Гітлера прийде кінець Третього Райху. Навпаки вони думають, що мертвий Гітлер, як частина сильної націонал-соціялістичної мітольоґії, був би куди більш корисніший для німецького народу, як живий Гітлер. Також, пише ван Пассен, булоб далеко легше й вигідніше для німецького народу вести мирові переговори з Англією, коли б замісць живого Гітлера, були його мармурові статуї по всіх селах і містах Німеччини!

На думку ван Пассена, Гітлер не мав би нічого проти замирення з Великою Британією. Але насамперед він хоче зломати її моральну силу, бомбардуючи нещадно англійські міста та села.

Цим пояснюється також його так довгі вагання щодо допомоги Італії в Альбанії та Африці. Це всім відома тайна, що Гітлер сподівається, що англійсько-грецька перемога над Італією готова наклонити Англію до переговорів. Бо треба знати, що гітлерівські емісарі безнастанно працюють, головно через Еспанію, в справі замирення з Англією. Він думає, що Німеччина, побідник над Францією, та Англія, побідник над Італією, зможуть засісти до круглого стола як рівний з рівним. Пізніше, можливо знову за сім літ, Німеччина знову зачалаб братись до Англії. Та Англія, піддержувана всебічно Америкою, не дається звести на манівці. Вона ставить опір і береться за систематичне бомбардування німецьких міст. Через те Гітлер стає вязнем своїх власних підбоїв. Німеччина переходить з одного підбою до другого. Її границі мають тепер більш простору як колишня римська імперія. Та чи щасливий з цього німецький нарід? Гітлер змушує його воювати з англійським народом, з яким колись прирікав ніколи не воювати та який хотів мати за приятеля. Зате „професійні вбивці та бандити", як він називав большевиків і яким присяг загладу й знищення, є тепер його приятелями.

В БОЛГАРІЇ ЗАТРИВОЖЕНІ

СОФІЯ. — Хоч заключено болгарсько - турецький договір, то спокою нема. Цілий край поденервований, бо надіються, що як ввійдуть німецькі війська, то готові звязатись британські летуни і зачнеться бомбардування і нищення того краю, який не хотів би піти до війни.

В ІНДО-КИТАЮ НЕСПОКІЙ

ТОКІО. — Кореспондент часопису „Ди Ню Йорк Таймс" подає, що Японія не є вдоволена тим, що діється в Французькім Індо-Китаю. Виходить, що там поширюється протияпонський рух, а зате збільшуються симпатії до британців і армії „вільних французів" ген. де Голя.

ВИСЕЛЮЮТЬ ЖИДІВ ДО ЛЮБЛИНЩИНИ

БЕРЛІН. — З Відня вивезено в останньому часі 10,000 жидів на польські землі. Німецька влада далі вивозить жидів з Німеччини і оселює їх головно в Люблинщині.

ПОЛЬСЬКА ДОПОМОГА ЖИДАМ

ЛОНДОН. — Польський уряд на вигнанню внасигнував $70,000 на допомогу 200 жидівським родинам, що вивтікали з Польщі. Допомога є на один рік.

ПОСМЕРТНІ ВІСТІ



У пятницю, 7. лютого 1941. року, помер по тяжкій недузі в шпиталі у Істон, Па., член від. 137. У. Н. Союзу.

ТЕОДОР ТЕРЛЕЦЬКИЙ.

Покійний вступив до Тов. ім. Богд. Хмельницького, від. 137. У. Н. Союзу жовтня 1929. року. Походив зо села Росохи, повіт Старий Самбір, Західня Україна. Родився 7. квітня 1888 року. Прожив нецілих 53 роки. Прибув до Америки 1912. року.

Полишив четверо дітей: Катерину О'Ший в Ню Йорку, Розалію, Анну і Юрія в дома; брата Михайла і сестру Марію Сучорока в Ню Йорку і сестру Катерину в старім краю.

Похорон відбувся 9. лютого в 2:30 пополудні з похоронного заведення до церкви Сошествія св. Духа в Вест Істон, Па., при великім здвизі народу.

Нехай земля Вашингтона буде Йому пером!

Стефан Колодруб, секр.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

БРИДЖПОРТ, ПА.

Держімся старих, добрих звичаїв.

Бувалими роками наші газети були заповнені місяцями списами збірок, що їх переводжено під Різдва на ріжні народні потреби, головно старокраєві. Думаю, що тепер наші звязки зо старим краєм так, якби не існували. Та так вічно не буде. І прийде час. де нам треба буде висилати звідси велику допомогу, бо на наших рідних землях буде голод. І тепер є ще повно народних потреб, за які ми не повинні забувати. Таке пригадував нам підчас Різдва наш парох о. Бартош. Колядували чоловіки, церковний хор і членки 54 від. С. У. А. Заколядовано $53.75 на місцеву церкву, а $17.50 на народні потреби, про які згадувала п. Олена Кисілевська з Лемківщини. З каси ще вислано $4 на інші потреби. Колядували: Марія Кушнір, Василина Шевчук, Анна Козак, Ксеня, Муц, Посифа Вовк, Катерина Сарабун.

К. С.

Д-р Кирило Трильовський.

СОЙМОВІ ВИБОРИ В 1889 РОЦІ
(В СНЯТИНЩИНІ).

Снятинські вибори дали нагоду до повстання ще одного, справді цінного твору, хоч на жаль він вже запропастився. Була це „Виборча дума", написана згаданим вже мною Єронімом Калитовським, на взір старинних кобзарських дум. Я памятаю з неї, на жаль, лише деякі невеличкі уступи. І так починається вона ось якими словами:

„Ой чого то у тім пеклі труби
трублять, бубни грають?
То всі чорти та (———?) на
параду ся скликають.
І зібралися чортове криві,
чорні та хвостаті,
Бо закликав їх Люципер, щоб
їм бефель свій надати.
А як всі ся вже зібрали, сам
Люципер виступає
Хвостом махає, борідкою потрясає
До чортів говорить, промавляє:
„Гей, ви чорти лисі, добре
дбайте,
На вибори тії памятайте!
Бо тії вибори то нашії жнива
Пропаде душ християнських
превелика сила".

А дальше іде наука, що треба приготовляти хрунів, та як кандидатів на хрунів пізнавати. В думі є описані передвиборчі збори та наведена промова Гр. Запаренка, а дальше є представлені її деякі виборчі шахрайства, зокрема дуже спритного секретаря старостства Вагнера, якого автор думи називає Гавкнером. І ось що говорить між іншим про нього:

„Бо безправством і шахрайством
Вовкав теж Гавкнер з нами
Доки вславний Підвисокий
До глибокої не впав ями.
Та не сам він там звалився
А звалили його люди
А ввалили то так кріпко,
Що й сам чорт вже не забуде!
Бо як з славной Підвисокой
Ідуть до нас любі вісти
Двайцять-один голосочків
Дописав він там до лісти.
Дописав він — тай не думав,
Що може що вийти з того —
Але був там Паюк Юзьо
Що додумався усього".

Дальше описано як то Паюк зробив протест та його вигнав. Сам Паюк — це був надзвичайно високий чоловік і очевидно походив з давних панських „паюків". А „паюки" це були ті служачі при панській кареті, що стояли на причіпленій за неє полички та держались за міцні ремені. На „паюків" вибирали лише що найвищих зі своїх панщизняків. Мабуть і Юзьо був далеким потомком якогось такого „панського „паюка", а то дуже легко таки звісного старости Каньовського (Миколи), до котрого належав мабуть цілий городенський ключ. А Підвисока лежить вже недалеко Городенки. І село Серафимці — це мабуть кольонія, заселена спроваджених з Великої України козаками. Великий ріст, краса народа та специяльна жіноча ноша цього села (ще близше Городенки) кажуть власне цього догадуватись.

Про Каньовського ходить маса поговірок, а померший недавно знаменитий, старий польський письменник Ал. Свєнтоховскі, у своїй „Гісторії хлопуф в Польсце", оповідає про нього, що він в своїм життю замордував 40 людей (очевидно хлопів і жидів).

При виборах в 1888 і 1889 році мав я до помочі крім Запаренюка, який лише на вічах промовляв, ще і кількох інших агітаторів - добровольців, як наприклад присліпкуватого Івана Корчака та Івана Вахнюка, обох з Русова. Цей став потім громадським писарем, схрунився і жиє доси в однім сусіднім селі, здоров і з великим черевом.. Йому удалося недавно надути радикальний „Громадський Голос", що помістив його спомини також з тих часів. В літі 1938. р. він відвідав несподівано мене у Гвіздці, і то мабуть в провокаторських цілях, бо одно речення почав він словами: „Я Польщу люблю".

Підчас тих виборів, я тля ужитку наших людей, уложив окрему пісню, яка зачинаєсь:

„Через ліси, через гори
Гей! ідуть три агітатори.
Один каже: берім гойса!*)
Гей! най жиє наш посол Мойса!
Другий каже: берім чала!
Гей! щоб Мойсу біда взяла!
Третий каже: ти дураку
Гей! голосуй за Гаморакові!

Агітація підчас тих двох виборів була для мене досить вигідна, а то з ось яких причин:

Кандидував священик, отже й інші священики були за ним, хоч великої праці собі не задавали. Отець Гаморак дав мені до розпорядимости порядний візок, добрих пару коней тай ще цікавого фірмана Павла. Цей все оглядався на мене, чи я перед кожним придорожним хрестом здіймаю шапку. А був це білий, московський кашкет, з другим натягом до прання. Я і підписувався в „Батьківщині" псевдонімом „Білошапок". Навіть жандарми розпитували у людей, прийшовши до села: „А не було тут у вас такого панича в білій шапці?"

Річ очевидна, що я у священиків почував і заїзджав до них з моїми кіньми. Впрочім я заїзджав лише до визначних патріотів, а тих було мало.

Така агітація була не лише вигідна, але і дешева: треба було лише платити рогачки, а на цей видаток давав вже о. Кирило.

Та через народну темноту агітація в тих часах не була легка. Було тоді в повіті лише чотири читальні і в Снятині, заложена о. Кобринським, чоловіком відомої Наталі Кобринської, в Карлові, яку я заложив в році 1884., а в Будилові в 1887. році разом з пізнішим послом, тепер вже покійним Іваном Сандуляком. В Стецевій заложено читальню дочками о. Кирила Гаморака.

(Кінець буде).

*) На Покуттю кличуть на воли: гойса і чала!

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ

В. Н.-ай, Савана, Джорджія. Як називати по англійськи Ярослава? Це ймення не представляє великої трудности, бо воно відоме освіченим американцям з історії і георграфії. Радимо писати Yaroslav (його ділиться на склади так: Ya-ro-slav).



12 ОСІБ НАЙШЛО ТУТ СМЕРТЬ.—Милю від летнища в Армстронгу, Онтаріо, розбився великий пасажирський літак підприємства „Транс-Канада Ерлайнс". Це була найбільша летнича катастрофа в історії Канади.

ШІКАҐОВСЬКА ХРОНІКА

подае Степан Куропась.

Недуга інфлюенца панує в цьому місяці в Шікаґо. Перебіґ її є покищо легкий, бо не забирає вона багато жертв, як це було тому 22 роки. Щодо українців, то вони лекше переносять цю недугу тому, що вміють собі радити по старокрайськи. Лікар багато від них не заробить, бо лікуються звичайно гарячим чаєм, чісником, ріжними зіллями, липовим квітом і т. п. Перележать два три дні в ліжку і знова здорові як оріхи. Зате вже більше українців вмирає спокійно і легкою смертю на „серце". Цього місяця на серцеві недуги померло вже кілька наших громадян у не старім віці.

Зіґнорували Падеревского. Таке написав недавно оден польський часопис в нашому місті. Як відомо, Падеревскі приїхав до Америки на просьбу польського уряду, щоб тут повторити історію з 1915-1919 років і помагати польській визвольній акції.

По прибуттю до Америки, цей заслужений польський діяч зажадав скликання Польського Конґресу в Америці.

В днях 4 і 5 січня відбулося в Шікаґо засідання Ради Польської, яка застановлялася над справою скликання такого конґресу і над предложеннями Падеревского відносно цілей способу перепровадження такого конґресу. Падеревскі слав на наради свого відпоручника, якогось п. Стракаґа, який мав відчитати письменний меморіял Падеревского. Падеревскі домагався, щоби Рада Польска занялася збіркою фондів і створила т. зв. Народний Фонд, з якого давалиб поміч жертвам війни, польській армії, чи допомагали пропаґувати відбудову Польщі в її границях, історичних границях. При кінці уділив Падеревскі бл а гословенства Польській Раді і висловив надію, що вона возьметься до праці. Репрезентант Падеревського, відчитуючи цю відозву, аж розплакався з жалю. Аж польський консуль д-р Ріпа, був змушений її докінчити.

Відозву Падеревского вислухали присутні члени Ради з великою увагою і приняли її до відома повстанням з місць. Та в дискусії над цьою справою відложили всі вказівки, ради й благословенства Падеревського „ад акта", а скликання Польського Конґресу відложили на необмежений час.

Память Ольги Басараб вшанувала наша громада старанням 11-го відділу Українського Золотого Хреста. Правда, академія була скромна, не було хору ні пісень. І відбулася в малій салі домівці націоналістів. Та про те вона виконала це саме завдання, що й минулими роками. Зєднала учасників на хвилину і приневолила їх задуматися над положенням, в якому знайшовся український нарід тому 17 літ, як він боровся з насильством і неправдою.

Незвичайно гарно оброблений реферат на тему „Ольга Басараб", прислало У. Н. О. з Винипеґу в Канаді. Були деклямації її на часі. Програму виповнили самі члениці У. З. Хреста в такому складі: Клюкун, Боднарчук, Вайс, Стронська, Подола, Куропась, Плитяк, Семочко. Вступ на академію був вільний. Та зложено добровільні жертви на допомогу інформаційній акції про Україну.

Шікаґовські молочарні вводять паперові фляшки на молоко. Історія цього нового способу опаковання молока досить довга. В скороченню вона представляється ось як: Компанія „Дін Дери" впровадила перша паперові фляшки на молоко. На неї кинулися всі, хто лише міг, а іменно: містова адміністрація, департамент публичного здоровля, молочарні, ну й звичайно доставці фляшок, що мали добрий бизнес, бо фляшок дуже багато не верталося від консументів, а валялися по міських „елях" і калічили „тайри" від автомобілів.

Відбулися судові доходження, заборонено відважній молочарні продавати молоко взагалі. Відбулися ще переслухання консументів, лікарів, бактеріольоґів і інших знавців опіки людського здоровля.

Вкінці паперові фляшки виграли баталію. І хто хоче, може купувати молоко в цьоґо рода опакованню. Не треба фляшок мити, лиш викинути разом зі сміттям. А на смітниках того рода фляшки вправді не нищать ґумових колес, але зате літом множаться мухи.

Всесловянський фестівал приготовляє п. Авраменко на день 16. березня в шікаґовській „Сивік опера". Приготовання є в повному ході. Вправи хорів і артистів відбуваються в приспішеному темпі. Участь у фестивалю мають взяти: поляки, чехи, словаки, українці, москалі, білорусини, серби, хорвати, словінці, болгари ну й „карпатскії русини". Ще якби можна віднайти де лужицьких сербів, то була би разом вся словянська родина. До перепровадження багатої програми покликано до життя Всесловянський Комітет, на чолі якого стоїть українець, п. Іван Баран. В програмі має взяти участь 10 хорів ріжних словянських народів.

Танкові виступи ріжних національностей будуть під надзором п. Авраменка.

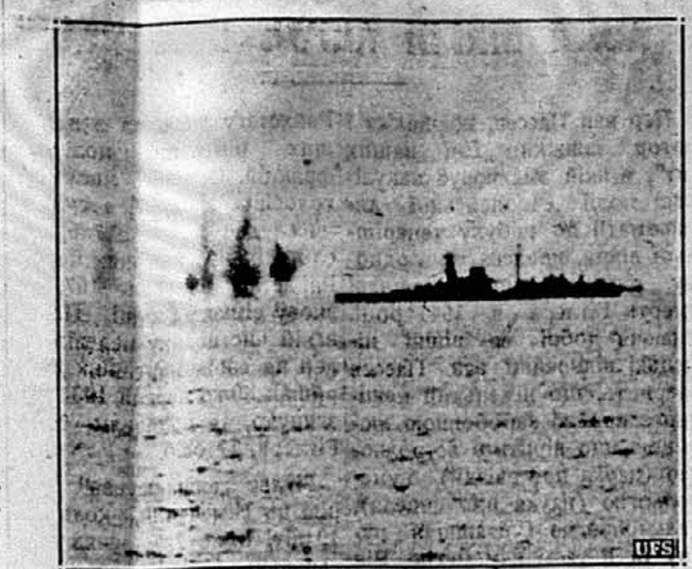
Директором музичної програми назначено паню Марґарету Славянську, батько якої разом з т. зв. Славянським Хором, тому 83 роки, дав 173 виступів в Америці.

Буде ще вистава штук красних і ґалерія ручних робіт всіх словянських народів. На фестивал запрошено посадника міста, ґубернатора стейту і паню Рузвелт.

Подібні всесловянські фестівалі мають відбутися по всіх більших містах Америки, а їх ціллю є збудувати культурну словянську федерацію в Америці. Таке заявили мені чолові люди Словянського Комітету!



БЕНЕШ, ПРЕЗИДЕНТ ЧЕХОСЛОВАКІЇ, причіплює военні хрести своїм землякам, що воюють в англійських летунських відділах.



НЕ ПОПАЛИ. Світлина показує, як німецькі бомби падають коло англійського военного корабля, що конвоює торговельні кораблі по Середземному морю.

PRESS REPORTS ON UKRAINE AND UKRAINIANS

UKRAINIANS BETWEEN TWO HOT FIRES

Editor Jersey Journal:

In the February 13 issue of The Jersey Journal there appeared a report on a talk delivered by the Polish prince, Paul Sapieha, before the members of the "College of Life" at the Old Bergen Church. I note that the prince had quite a bit to say about Russian atrocities in the so-called Russian-occupied Poland. Among other things the prince stated that Poles were deported to Siberia and Turkestan, or shot, imprisoned, and liquidated. All wealth was expropriated and all churches were closed.

I do not doubt the authenticity of these statements, but the prince neglected to mention that the Russian-occupied land is Ukrainian territory, and that there are more Ukrainians and Jews there than Poles. The Polonized prince gives the impression that the Poles are the only people suffering under Red rule, and makes no mention of 7,500,000 Ukrainians on more than 121,000 square kilometers of Ukrainian territory taken from Poland by Russia.

The truth of the matter is that the Ukrainians are the chief victims or Russian misrule. The entire area is going through the Russian process of denationalization and Russification. The Ukrainians are the chief sufferers because of the fact that they are conscious of their right to freedom, and their spirit of nationalism is as high as it was in 1918, when the Western Ukrainian Republic, formed after much fighting, enjoyed a brief period of freedom. The Reds seek to crush the nationalistic spirit of the Ukrainians, for there are more than 36,000,000 Ukrainians in Ukrainian territories under Russia (excluding the land taken from Poland), and the Reds are striving to prevent the spread of Ukrainian patriotism. Not that the Ukrainians in Russia are not patriotic... the fact that the Reds deliberately exterminated millions of Ukrainian lives by famine and executions speaks for itself—the Reds do not want the Polish and Russian groups of Ukrainians to become one anti-Russian group. In an effort to prevent this Ukrainian unity, the Russians are deporting Ukrainians from Ukrainian territory in invaded Poland to Siberia and other remote sections.

Prince Sapieha evades the Ukrainian question. In the event that England is victorious over Germany, how will the new order in Europe affect the Ukrainians? Will Russia be compelled to surrender its newly-acquired Ukrainian territory back to Poland? If so, then the Ukrainian on the territory have nothing to look forward to but continued aggression and persecution. Before the German-Russian invasion of Poland, the Poles were doing to the Ukrainians what the Russians are now doing to the Poles. The Poles attempted to Polonize the Ukrainian people by force. They closed all Ukrainian churches, censored Ukrainian books and newspapers, and banned Ukrainian nationalism in any form. Ukrainian intellectuals and nationalists were imprisoned or shot. If this order of things is to be restored, then Central Europe will continue to be a powder keg... a hot-bed of hate and strife. There cannot be peace in Europe until the Ukrainian nation of 50,000,000 is restored to its place in the sun. A struggle of hundreds of years against invasion, persecution, pacification, oppression, aggression, and denationalization is still going on to this day, and will continue to go on until the light of freedom shines upon a reborn Ukraine.

Our country and England sympathizes with the causes of subjugated Poland, Czechoslovakia, Belgium, France, etc, but not a word is uttered in behalf of the Ukrainians with a minor exception here and there. Why is this? The truth about the Ukrainian question is now generally known, and yet our freedom-loving nations such as our America and England avoid direct reference to the Ukrainian cause. The Ukrainians apparently do not have a friend in the world. Albania and Ethiopia have a chance to be freed... a British victory will free many nationalities from oppression. What hope is there for the Ukrainians? The least they can do is to inform the world of their plight and hope for the best at the peace conference following the end of the present war. If the world, and particularly our country and England, advocate freedom for oppressed peoples, then the cause of 50,000,000 oppressed Ukrainians cannot be ignored. The world knows the true story where the Ukrainians are concerned, and if the truth is still recognized as the basis of a justifiable verdict, a free Ukraine is not far off. In the name of all that is right, the Ukrainians should be freed.

Theodore Lutwiniak.

(The Jersey Journal, Jersey City, N. J. February 20, 1940).

ВСТУПАЙТЕ В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ, А ТИМСАМИМ СТАВАЙТЕ СПІВВЛАСНИКОМ ШІСТЬ МІЛІОНОВОГО МАЄТКУ ЦЕЇ ОРҐАНІЗАЦІЇ.

ВСТУПАЙТЕ В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ, А ТИМСАМИМ СТАВАЙТЕ СПІВВЛАСНИКОМ ШІСТЬ МІЛІОНОВОГО МАЄТКУ ЦЕЇ ОРҐАНІЗАЦІЇ.

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

ТАРЗАН, ч. 233. Пожартувала Тарзана.



Дівчина з легкістю вискочила на дерево. Там вона зупинилась на хвилю, щоб поглянути на Тарзана. Той собі скочив на дерево.



Це дуже здивувало дівчину, бо вона думала, що тільки вона може в той спосіб скакати. Вона рішила здержати його.



Миттю вона кинула в нього мертвою ґазелею, від чого Тарзан впав назад на землю. Цей вчинок здивував Тарзана так, що він вголос засміявся.





Бо йому рідко таке лучалось. Тимчасом Тарзеля помчалась верхом гір у глибину нетрів, не лишаючи за собою слідів.